

Moloney, Francis J. *Evangelium podle Jana*. Edice Sacra pagina (ed. Daniel J. Harrington). Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, 614 s. ISBN 978-80-7192-991-8

MIREJ RYŠKOVÁ

Karmelitánské nakladatelství pokračuje svazkem *Evangelium podle Jana* ve vydávání komentářové řady *Sacra pagina*. Vydáním tohoto svazku doplnilo komentáře ke kanonickým evangeliím. Vedle Malého stuttgartského komentáře je to další systematický počín a lze jen doufat, že se dočkáme vydání celé řady. *Sacra pagina* je soubor anglicky psaných komentářů k novozákonním knihám, který vznikl v posledním desetiletí minulého a v prvním desetiletí 21. století. Editorem celé řady a autorem několika komentářů v ní je Daniel J. Harrington SJ. Jde o katolickou řadu, jejímž cílem je „poskytnout dobrou kritickou analýzu, aniž by se vytratila citlivost k náboženskému obsahu. Tato řada je tedy katolická v obojím smyslu slova: inkluzivní co do metod a perspektiv a současně formovaná katolickou tradicí“ (z předmluvy editora edice k *Evangelium podle Jana*, s. 5).

Skutečnost, že se českému čtenáři dostávají do ruky relativně důkladné a přitom srozumitelné komentáře, lze jen přivítat. Karmelitánskému nakladatelství za to patří dík. Malý stuttgartský komentář je opravdu malý, je zaměřen mnohem víc než tato řada na shrnující teologické poselství jednotlivých úseků bez podrobnějšího komentáře jednotlivých veršů. Tato řada jde o krok dál. Všechny svazky jsou formálně koncipovány shodně (což platí samozřejmě i o *Evangelium podle Jana*). Po obecném úvodu (který je však individualizován a představuje nejen prezentaci základních faktů o novozákonní knize, k níž autor podává komentář, nýbrž i jeho exegeticko-teologické preference ve výkladu dané knihy) následuje autorský překlad, pak souhrnný výklad daného textového úseku, poznámky k textu, které uvádějí specifika a objasňují nejasnosti jednotlivých veršů (řecký text je uváděn, pokud je třeba, transkribovaný do latinky) a úsek je uzavřen odkazy a náměty k dalšímu studiu, tedy odkazy na literaturu. Ty samozřejmě počítají s literaturou, kterou měl k dispozici autor komentáře. Za autorovou použitou literaturou je uveden i soupis relevantní české literatury, který je dle mého mínění poněkud děravý a kriteria výběru mi nejsou zcela jasná. V některých dosud vyšlých svazcích uvádí překladatel i odkazy na relevantní českou literaturu, v tomto svazku překladatel David Hofmann uvádí v textu poznámek odkazy na české překlady a jejich řešení, pokud je to zapotřebí. U překladu komentářů je vždy obtížné rozhodnout, jaký zvolit překlad biblického textu. Překladatel pracuje s překladem Bognerovým (viz

pozn. na s. 7), nicméně tam, kde má Moloney odlišné znění, uvádí pod textem patřičného úryvku v překladu i Moloneyovo znění.

Autorem komentáře k Evangelium podle Jana je australský exegeta Francis J. Moloney SDB, který studoval biblistiku v Římě a Oxfordu. V letech 1976–1994 působil jako profesor na Australian Catholic University v Melbourne; v té době přednášel také na École Biblique v Jeruzalémě, na Salesiánské papežské univerzitě v Římě, Papežském biblickém institutu v Římě. V r. 1992 se stal členem australské Academy of Humanities, v r. 1994 členem Order of Australia; v r. 1999 se stal profesorem Catholic University of America ve Washingtonu, DC, a v následujících letech působil i na dalších amerických katolických univerzitách. Jan Pavel II. ho v r. 1984 jmenoval členem Mezinárodní teologické komise, kde působil 18 let. Od r. 2006 zastává úřad provinciála SDB v Austrálii (Provincial Superior of the Salesians of Don Bosco). Je autorem řady publikací a komentářů.

V úvodní části svého komentáře k Janovu evangelium Moloney ozřejmuje především svůj přístup. Shrnuje dosavadní bádání o Janově evangelium a „janovské škole“ (autorství, místo a doba vzniku). V zásadě se drží spíše tradičních náhledů, ale otázky, o nichž se v bádání doposud vedou spory, ponechává otevřené. Vychází z přesvědčení, že Janovo evangelium vzniklo ve své definitivní podobě kolem r. 100, a to v Efezu. Autorství, resp. totožnost „druhého učedníka, kterého Ježíš miloval“ a Jana Zebedeovce, ponechává otevřené, za autora však na rozdíl např. od R. Schnackenburga a dalších považuje tohoto učedníka. Také vztah evangelia ke gnózi zůstává velmi vágně určený (Moloney se domnívá, že gnostické spisy z Janova evangelia vycházejí). Více pozornosti věnuje vztahu autora evangelia k „židům“, protože nepochopení specifických podmínek vzniku evangelia a tehdejších adresátů vedlo v minulosti k velmi vážným důsledkům (podíl křesťanů na pronásledování Židů v dějinách i na holocaustu). Otázky historické však nestojí v centru Moloneyova zájmu. Jak ve své předmluvě podotýká Daniel J. Harrington, je řada katolická i pro různorodost metod a úhlů pohledu jednotlivých komentátorů, takže každý komentátor má svobodu si zvolit vlastní perspektivu pohledu na komentovanou knihu a vlastní metodu výkladu.

Moloney se soustřeďuje na narativní linii evangelia; a aniž by opomíjel výsledky historicko-kritického bádání, je jeho pozornost upřena spíše na synchronní analýzu textu, do níž narativní analýza (narrative criticism) nepochybně patří. To znamená, že autorovi komentáře jde především o význam textu ve vztahu k současnému čtenáři. Toho má především před očima a jemu se snaží přetlumočit poselství textu jako něčeho, co je víc než aktuální i dnes. Narativní linie, kterou sleduje, je v jeho interpretaci určována dynamikou způsobu, „jímž čtvrté evangelium ukazuje Boha Izraele jako Otce a Ježíše jako Syna ve vše-určujícím *vztahu*“ (s. 33). Za určující kontext vzniku evangelia, z něhož plyne i jeho dynamika, považuje autor oprávněně rozchod křesťanů se synagogou, tj. rozchod s tradičním zázemím, z něhož se křesťanství rodilo, a jejich vyrovnávání se s novým světem, do něhož se svou vírou v Ježíše

jakožto Mesiáše přicházeli. „Na cestě přemostující oba světy vytvořili nutně a snad i bezděčně příběh o životě, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše, který promlouval k situaci všech křesťanů“ (s. 34). Toto bytí na cestě od starého k novému podle Moloneye vyžaduje od člověka, aby neustále překračoval sám sebe. A takový nárok na člověka, který uvěřil v Boží jednání v Ježíši Kristu, Synu Božím, janovský Ježíš v jeho vidění klade. „Je to právě toto ‚více‘, jež činí křesťanské srdce neklidným a jež propůjčuje tomuto starověkému textu přes všechny jeho zvláštnosti osobitou moc“ (s. 34). Jeden z momentů, který autor komentáře průběžně sleduje a komentuje, je růst víry u jednotlivých aktérů děje: od nevíry přes částečnou či podmíněčnou víru k víře dokonalé, která je ovšem vázána na Ježíšovo zmrtvýchvstání. Dalo by se říci, že cesta víry jednotlivých osob z vyprávění (a tím i původních adresátů i současných čtenářů) je jakousi červenou nití, která doprovází onu dynamiku vztahu mezi Otcem Synem a Duchem. Na ni je Moloneyova komentátorská pozornost upřena.

Struktura výkladu sleduje uznávané členění textu na Prolog, Knihu znamení, Knihu slávy, Závěr evangelia a Doslov. V detailnější rozdělení pak sleduje Moloney svoji koncepci (jako každý vykladač). Výklad je informativně bohatý (a relativně dlouhý), stejně jako poznámky k textu, ne vždy však snadno čtivý, k čemuž přispívají poměrně hojné odkazy na literaturu i další odborné detaily. Zdá se mi, že v tomto směru je tento komentář „nesnadnější“ pro neodborného čtenáře než komentáře k synoptikům. Svými hojnými odkazy na literaturu řeší Moloney i problém složitosti výkladu Janova evangelia, které má mnoho poloh a významových linií, protože jeho komentář vědomě zdůrazňuje také jen některé.

Vzhledem k nedostatku skutečně odborných moderních česky psaných komentářů k biblickým knihám, které by byly přístupné i poučeným laikům, je vydávání řady *Sacra pagina* dvakrát záslužným činem. A to platí i o tomto čtvrtém svazku této řady.